

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Ніконенко Тетяни Володимирівни «**Підготовка магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання**», подане на здобуття

наукового ступеня кандидата педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми

Перед сучасною вищою педагогічною освітою стоїть завдання готувати конкурентноздатних викладачів європейського рівня, які є компетентними, творчими особистостями, готовими до професійного саморозвитку і мобільності. «Увага сучасного суспільства до якісної підготовки магістрів початкової освіти передусім зумовлена тим, що саме вони мають бути готовими на високому рівні забезпечити становлення компетентних фахівців топ-спеціальності, якою є «Початкова освіта» (с. 20).

Метою професійної підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти є формування цілісної структури їх майбутньої професійної діяльності з позицій контекстного навчання, що розглядає навчання і практику в діалектичній єдності.

З огляду на це дослідження проблеми підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання є актуальним.

Доведенням актуальності вибраної теми та її пріоритетності може слугувати і той факт, що дисертантка брала участь у виконанні комплексної науково-дослідної теми кафедри початкової освіти Бердянського державного педагогічного університету «Підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти» (протокол № 1 від 01 вересня 2016 р.) № держреєстрації 0116U008834.

2. Результати, які виносяться на захист, повністю відповідають меті та завданням дослідження. Автором обґрунтовано та розроблено модель підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології

контекстного навчання та розглянуто педагогічні умови її реалізації, апробовано ресурсне забезпечення цього процесу, визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності здобувачів другого рівня вищої. Таким чином, дисертаційна робота Т. В. Ніконенко є істотним внеском у професійну підготовку магістрів початкової освіти.

3. Оцінка новизни та достовірності результатів, що виносяться на захист

Результати дослідження, здійснені дисертанткою, є новими та оригінальними, адже розроблена модель забезпечує формування у магістрів початкової освіти готовності до застосування технології контекстного навчання та передбачає запровадження відповідного ресурсного забезпечення.

Доцільно відзначити повноту й доказовість теоретичної бази дослідження. Автор виявляє високий рівень наукової компетентності, характеризуючи стан дослідження окресленої проблеми в сучасній науковій літературі.

4. Практичне значення результатів дослідження. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджуються результатами теоретичного та практичного досліджень і не викликають сумніву.

Матеріали дослідження та розроблені навчально-методичні посібники контекстного типу «Практикум з методики навчання математики в початковій школі» для різних класів, методичні рекомендації для викладачів педагогіки та методик початкового навчання щодо застосування технології контекстного навчання можуть бути використані в процесі професійної підготовки магістрів початкової освіти.

5. Загальний аналіз дисертаційної роботи.

Структуру дисертації складають вступ, три розділи з висновками, загальні висновки, список використаних джерел (308 найменувань, із них

10 – іноземними мовами), 4 додатки (на 54 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 243 сторінки, із них 150 сторінок основного тексту.

Наукову роботу виконано відповідно до вимог наукового стилю, правильно оформлено. До кожного розділу роботи і в цілому зроблено чіткі й обґрунтовані висновки.

У роботі коректно визначено об'єкт, мету, завдання дослідження, які повністю знайшли відображення у змісті дисертації. Відповідно до завдань обрано та реалізовано теоретичні та емпіричні методи дослідження.

Зміст автореферату відповідає основним положенням рукопису дисертації. В авторефераті та 20 публікаціях Т. В. Ніконенко відображено основні положення, зміст та результати дослідження.

У першому розділі дисертаційного дослідження здійснено теоретичний аналіз основних понять, які автор умовно поділяє на дві групи. До першої групи віднесено поняття, які характеризують підготовку здобувачів другого рівня вищої освіти, а саме: визначено, що в сучасній науці розуміється під поняттями «вища освіта, педагогічна освіта, магістр, магістратура, освітня програма (освітньо-професійна й освітньо-наукова), профіль освітньої програми, кваліфікаційна рамка, кваліфікація, магістр початкової освіти, викладач педагогіки та методик початкового навчання» (с. 27). До другої групи автором включено поняття, які пов'язані з проблематикою контекстного навчання магістрів початкової освіти: контекст, професійний контекст, освітнє середовище контекстного типу, квазіпрофесійна діяльність.

Доцільним є і детальний аналіз проблеми підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання в психолого-педагогічній літературі. Зокрема, автором з'ясовано трактування дефініцій «педагогічна технологія», «технологія навчання», «навчальна технологія» зокрема та «технологія» загалом, що, на думку дисертантки, дозволило «усвідомити значущість застосування в процесі підготовки магістрів початкової освіти технології контекстного навчання як мета-технології їх професійної діяльності, а також сформулювати базове поняття –

підготовка магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання» (с. 42). Особливу увагу звернено на необхідність поєднання інтерактивних технологій із технологією контекстного навчання.

Заслуговує на увагу думка дисертантки про дидактичну взаємозалежність технологій контекстного та ситуаційного навчання.

Зауважимо, що в роботі детально розглянуто сучасний вектор розвитку професійної підготовки майбутніх викладачів вищої школи, проаналізовано сучасні нормативно-правові документи України, на яких будується процес організації професійної підготовки, та дослідження науковців, із проблем фахової підготовки взагалі і з використанням контекстного навчання зокрема.

Автором уперше сформульовано визначення поняття «підготовка магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання» (с. 71).

У другому розділі Т. В. Ніконенко подає спроектовану модель підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання, яка включає такі складові: мету, наукові підходи, дидактичні принципи, педагогічні умови, етапи, систему навчально-професійних завдань (загальнопедагогічних, дидактико-методичних, рефлексивно-проектувальних); критерії, показники й рівні готовності; результат професійної підготовки (с. 77).

Погоджуємося і з схематично представленими блоками, розробленої моделі: методологічним, змістово-процесуальним, аналітико-рефлексивним, – які забезпечують можливість відтворити цілеспрямований процес підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання.

На думку автора, важливою складовою методологічного блоку моделі є визначення сутності наукових підходів: особистісно зорієнтованого, компетентнісного та технологічного, необхідних для реалізації процесу підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології

контекстного навчання. У роботі проаналізовано основні принципи організації процесу підготовки майбутніх фахівців.

Підтримуємо авторські міркування про те, що «другим блоком моделі є змістово-процесуальний, який включає три етапи (організаційний, навчально- професійний та технологічно-проектувальний) та презентує зміст підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання» [с. 84]. Зокрема, у зміст професійної підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного дисертантом включено такі навчальні дисципліни: «Педагогіка вищої школи», «Методика навчання дидактики», «Методика навчання у ВНЗ освітньої галузі «Математика» в початковій школі», «Методика навчання у ВНЗ освітньої галузі «Мова і література» в початковій школі», а також науково-дослідна, самостійна робота й виробнича (асистентська) практика.

Аргументованим, на нашу думку, є третій блок моделі – аналітико-рефлексивний, що включає компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, рефлексивнооцінний), критерії, рівні (високий (творчий), середній (ситуативний) та низький (репродуктивний) та прогнозований результат – готовність магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання.

У процесі експериментального дослідження здобувачкою визначено основні педагогічні умови, що сприяють ефективній реалізації моделі підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання. Це – формування професійної ідентичності магістрів початкової освіти; розвиток педагогічного мислення магістрів початкової освіти, в основі якого є здатність моделювати педагогічні ситуації та формувати в студентів уміння розв'язувати їх; активізація магістрів початкової освіти до рефлексивної діяльності, пов'язаної з упровадженням контекстного навчання як своєрідної мета-технології.

З метою формування професійної ідентичності магістрів початкової освіти дослідницею впроваджувалися лекції контекстного типу, а також під час практичних і лабораторних занять використовувалися інтерактивні методи навчання: мозковий штурм (мозкова атака), дискусії, дебати, різні види тренінгів тощо.

Одним із шляхів розвитку педагогічного мислення, на думку автора, є розв'язання педагогічних ситуацій та задач. Зазначимо, що в дослідженні ототожнено терміни «педагогічна задача» і «практико-орієнтоване завдання». У процесі експериментального навчання здобувачкою «спеціально моделювались педагогічні ситуації, які розв'язувалися за допомогою системи практико-орієнтованих завдань, представлених трьома групами: загальнопедагогічні, дидактикометодичні та рефлексивно-проектувальні» (с. 98).

Важливою умовою реалізації розробленої моделі є стимулювання магістрів початкової освіти до рефлексивної діяльності, що є невід'ємною властивістю нового педагогічного мислення і виявляється в застосуванні теоретичних знань у конкретних ситуаціях. Тому діяльність варто здійснювати за допомогою мікрвикладання.

Детально та аргументовано представлено зміст і результати дослідно-експериментальної перевірки ефективності моделі підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання, визначено та охарактеризовано основні етапи та методику здійснення експериментального навчання. Педагогічний експеримент складався із двох етапів. На першому етапі – константувальному дослідницею розглянуто актуальність та доцільність проблеми, вивчено сучасний вектор підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти загалом, зокрема до застосування технології контекстного навчання.

Зміст другого етапу – формувального експерименту – визначив поетапну (організаційну, навчально-професійну, технологічно-проектувальну) реалізацію авторської моделі, яка передбачала формування

готовності магістрів початкової освіти до застосування у закладах вищої освіти технології контекстного навчання. Позитивним є те, що ефективність реалізації моделі відстежувалася за допомогою моніторингу сформованості зазначеного феномена у здобувачів другого рівня вищої освіти експериментальних і контрольних груп, що давало можливість внесення коректив у експериментальне навчання.

Доцільним вбачається здійснення формувального експерименту через реалізацію педагогічних умов організації моделі підготовки магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання. Доречним є наведення фрагментів рефлексивно зорієнтованих лекцій контекстного типу, мозкового штурму, педагогічних дебатів та відгуків студентів. У роботі проілюстровано процес формування готовності магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання на навчально-професійному етапі педагогічного експерименту та визначено роль виробничої (асистентської) практики і самостійної роботи магістрантів.

Заслуговує на схвалення широка експериментальна база дослідження. У формувальному експерименті дослідження брали участь магістри Бердянського державного педагогічного університету (факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (факультет педагогіки та психології), Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (факультет початкового навчання), Київського університету імені Бориса Грінченка (педагогічний інститут), Херсонського державного університету (факультет дошкільної та початкової освіти). Загальна кількість респондентів – 289 осіб.

Висновки до дисертаційного дослідження диференційовано за пунктами. Вони відповідають поставленій меті та завданням дослідження, чітко й зрозуміло сформульовані, охоплюють основні наукові положення роботи.

У контексті досліджуваної проблеми на особливу оцінку заслуговують ґрунтовні додатки, які представлені автором на 54 сторінках. Вони поглиблюють і конкретизують уявлення про якість виконаної роботи, її значення у розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

У цілому є всі підстави стверджувати, що представлена дисертаційна робота відзначається змістовністю, обґрунтованістю ключових позицій, є самостійним науковим дослідженням.

6. Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, відзначимо **ряд дискусійних положень та зауважень до змісту роботи:**

1) У завданнях варто було б уточнити, що підготовка магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання відбувається саме зі здобувачами першого рівня вищої освіти.

2) Розглядаючи проблему організації «освітнього середовища контекстного типу» (Р. 1.1.), доцільно було б конкретизувати роль виробничої (асистентської) практики.

3) Вважаємо дискусійним питання про висвітлення базового поняття «підготовка магістрів початкової освіти до застосування технології контекстного навчання» в окремому параграфі. На нашу думку, робота значно виграла б, якби про це йшлося в 1.1, де визначається тезаурус дослідження.

4) У дисертації варто було б детальніше з'ясувати вплив організації процесу підготовки магістрів на їх мотивацію щодо використання контекстного навчання в подальшій роботі.

7. Загальний висновок. Загалом, висловлені зауваження і побажання істотно не впливають на загальний позитивний висновок щодо оцінки рецензованої роботи.

Підсумовуючи зазначене вище, наголошуємо, що наукові результати дослідження є особистим досягненням дисертантки. Рецензована дисертаційна робота відповідає вимогам чинного «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України за № 567 від 24.07.2013 р., що є підставою для присудження Ніконенко Тетяні Володимирівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 - теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук
доцент кафедри педагогіки та психології
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Кіліченко О.І.

ПІДПИС *Кіліченко О.І.* ЗАВІРЬОЮ
Начальник відділу кадрів
Державного вищого навчального закладу
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
впд.02122260